

3 нагоди 15-ої річниці створення Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України

Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року відкрило можливості для суверенного розвитку та становлення молодій державі. На сьогодні вже ні для кого не є таємницею, що наша країна стала на цей важкий шлях не лише зі спадщиною колишнього Радянського Союзу, але й почала розвиватися за так званім “сценарієм” пострадянських республік — нині незалежних країн.

Безперечно, що за умов реформування та розбудови державно-правової системи існує можливість для проникнення організованої злочинності в усі сфери суспільного життя, галузі господарювання та управління.

П’ятнадцять років тому соціально-економічна криза в Україні призвела до стрімкого зростання ступеня криміналізації життєво важливих сфер функціонування держави. Спад виробництва, розбалансування державних фінансів, гострий бюджетний дефіцит, інфляція, низька платоспроможність суб’єктів господарювання та населення, очевидна недосконалість національного законодавства та відсутність ефективної системи державного контролю за діяльністю комерційних структур спричинили зубожіння основної частини громадян, викликали стійкий комплекс правового нігілізму — зневірування людей у силу та спроможності закону й держави захистити їх від проявів організованої злочинності.

На цьому вкрай негативному соціально-економічному тлі значного поширення набули процеси криміналізації економіки, влади, суспільства, з’являється та укорінюється у свідомості та психології громадян сумнозвісний “престижний” образ кримінального авторитета — відвертого злочинця-бізнесмена.

Виникнення та стрімке утвердження “п’ятої влади” викликало необхідність вирішення питання стосовно негайного створення державного органу, який би на консолідуючих засадах своєї діяльності, об’єднавши керівників правоохоронних та інших державних органів, мав здійснювати координацію рішучої боротьби з організованою злочинністю і корупцією, а також визначати механізми реалізації державної політики у цій сфері.

Виходячи з надзвичайно важливого значення подальшого посилення протидії найбільш небезпечним організованим формам злочинної діяльності та на виконання Закону України “Про організаційно-

Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)

правові основи боротьби з організованою злочинністю” видано Указ Президента України від 18 червня 1993 року “Про Координаційний комітет з питань боротьби зі злочинністю”, створюється координуючий орган, який очолює Президент України.

Сьогодні можна вже з упевненістю стверджувати, що створення зазначеного Комітету було першою спробою реалізації державної політики протистояння організованій злочинності, але, переважно, у контексті боротьби зі злочинністю загальнокримінальної спрямованості. Звертає на себе увагу й та обставина, що вже на первинному етапі створення і функціонування Координаційного комітету було здійснено спробу об'єднати зусилля та досвід роботи практичних працівників і науковців.

Минав час, зрозуміло, трансформувалася й організована злочинність, змінювалися і удосконалювалися способи та методи здійснення злочинної діяльності, зростає рівень латентності вже відомих видів злочинів, почали з'являтися нові форми здійснення організованих протиправних проявів — злочинність у сфері економічної та зовнішньоекономічної діяльності; вбивства “на замовлення”; торгівля людьми та трансплантатами; наркобізнес; “відмивання брудних” грошей; нелегальна міграція; терористичні акти; кіберзлочинність; корупційні прояви і т. ін. З'являється та стрімко розвивається професійна організована злочинність.

Зрозуміло, що зазначені зміни в природі організованої злочинності потребували відповідних трансформацій і в координації самої діяльності, спрямованої на подолання протиправних проявів. Тому 26 листопада 1993 року Президент України підписує Указ “Про Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю”.

Виникла необхідність наукового обґрунтування та вироблення новітніх підходів та методів боротьби, створення української моделі стратегії протидії зазначеним небезпечним соціальним явищам, які стали ознакою нашого сучасного життя і державного будівництва, поєднання практичного досвіду протидії з науковими досягненнями вітчизняних і зарубіжних дослідників організованої злочинності й корупції.

З огляду на зазначене, Указом Президента України від 1 грудня 1994 року на виконання ст. 21 Закону України “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю” створюється Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю при Координаційному комітеті по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президентові України, який функціонує на базі Національної академії внутрішніх справ України.

Значний внесок у його створення та становлення внесли Дурдинець В. В., Кондратьєв Я. Ю., Войцеховський О. В., а також Сущенко В. Д. та Камлик М. І.

Названим Указом деталізовано і визначено основні завдання Центру:

— узагальнення державних потреб у науковому забезпеченні боротьби з організованою злочинністю і корупцією; координація досліджень, визначення їх практичної спрямованості та обмін досвідом цієї роботи;

— проведення наукових досліджень з проблем боротьби з організованою злочинністю і корупцією, розробка аналітичних документів, прогнозів, проектів нормативних актів, пропозицій і практичних рекомендацій щодо стратегії і тактики діяльності державних і недержавних органів у цьому напрямі;

— вивчення та опрацювання зарубіжного досвіду боротьби з організованою злочинністю, здійснення моніторингу зарубіжного законодавства та сучасних тенденцій ведення боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Значущим для Центру став Указ Президента України від 24 жовтня 2006 року № 895 “Про рішення Ради національної безпеки та оборони України від 20 вересня 2006 року” Про стан виконання статті 4 Указу Президента України від 8 лютого 2005 року № 208 “Про деякі питання організації діяльності Ради національної безпеки і оборони України” відповідно до якого Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю підпорядковано Раді національної безпеки і оборони України.

Сьогодні Міжвідомчий НДЦ здійснює свою діяльність за трьома напрямками, зокрема:

а) науково-дослідна робота за щорічною тематикою, яка затверджується Науковою радою Ради національної безпеки і оборони України.

За результатами досліджень вносяться конкретні пропозиції щодо покращення координації діяльності правоохоронних та інших державних органів у боротьбі з організованою злочинністю і корупцією, удосконалення законодавства і т. ін.;

б) інформаційно-аналітична та методична робота, а саме підготовка: — стратегії та науково-практичних пропозицій щодо тактики боротьби з організованою злочинністю та корупцією;

— аналітичних досліджень найбільш важливих питань боротьби з організованою злочинністю, які є предметом розгляду на засіданнях Ради національної безпеки і оборони України, та вироблення управлінських рішень на рівні вищих органів влади;

— науково-практичних узагальнень проблемних питань та передового досвіду (у тому числі світового) боротьби з організованою злочинністю і корупцією;

— методичних рекомендацій щодо практичної діяльності спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією.

У Центрі працюють фахівці органів внутрішніх справ, прокуратури, Служби безпеки, Державної податкової адміністрації, Міністерства оборони, Державної Прикордонної служби України. З них — два доктори і десять кандидатів наук. Вагому допомогу у діяльності Міжвідомчого НДЦ надають наукові консультанти з різних галузей знань. За час своєї діяльності науковцями Центру було проведено дослідження проблем, пов'язаних з боротьбою проти бандитизму, тероризму, рекету, контрабанди, організованої злочинності в різних галузях економіки, корупції, нелегальної міграції, вбивств “на замовлення”, незаконного розповсюдження зброї, злочинів у сфері інформаційних технологій і т. ін. За результатами наукових досліджень підготовлено понад 150 вихідних документів, які були розглянуті та схвалені Координаційним комітетом по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президентові України та Апаратом Ради національної безпеки і оборони України.

Видано монографії “Корупція в Україні”, “Інформаційна безпека: проблеми боротьби зі злочинами у сфері використання комп'ютерних технологій”, “Внутрішня безпека України та шляхи її забезпечення”, “Протидія терористичній діяльності в Україні (сучасні кримінально-правові проблеми)”, збірник “Правові акти та законодавство окремих країн про корупцію”, посібники “Контрабанда: стан боротьби та шляхи протидії”, “Психологічні особливості організованих злочинних об'єднань”, “Тероризм: сучасний стан та міжнародний досвід боротьби”, “Судові та правоохоронні органи України”, “Хабарництво: кваліфікація та документування”, “Правові та організаційні засади протидії злочинам у сфері використання платіжних карток” тощо. Видані методичні рекомендації стосовно викриття злочинів у кредитно-фінансовій та банківській системах; боротьби з корупційними правопорушеннями; зі злочинами в аграрному секторі України в період його реформування; боротьби з тероризмом та з нелегальним переміщенням через кордон наркотичних засобів; взаємодії органів внутрішніх справ України з правоохоронними органами інших країн у боротьбі зі злочинністю тощо.

Науковцями Центру розроблено проекти Концепції реформування законодавства України у сфері суспільних інформаційних відносин та Концепції стратегії і тактики боротьби з комп'ютерною злочинністю в Україні, пропозиції до проекту Положення про координаційну діяльність міждержавних органів СНД у сфері боротьби з організованою злочинністю.

Підготовлено також пропозиції щодо удосконалення законів України “Про Національний банк України”, “Про банки і банківську діяльність”, “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю”, “Про Державну контрольно-ревізійну службу в Україні”; проекти за-

конів України “Про внесення змін і доповнень до законів України “Про боротьбу з корупцією”, “Про боротьбу з організованою злочинністю”, “Про військово-економічне співробітництво з іноземними країнами”, “Про запобігання та протидію “відмиванню” коштів, отриманих злочинним шляхом” та ін.

Виконуючи вимоги законів України, директивних доручень і вказівок Президента України, Секретаря Ради національної безпеки і оборони України, Міжвідомчий НДЦ здійснює не лише наукові дослідження з проблем боротьби з організованою злочинністю і корупцією, а й розробку методичних рекомендацій та їх впровадження у практичну діяльність спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією, інших правоохоронних та контролюючих органів.

Боротьба з організованою злочинністю вимагає комплексного підходу всіх державних органів, для чого Центром розробляються комплексні програми, проекти концепцій, які потім впроваджуються в практику через рішення Ради національної безпеки і оборони України, затверджені указами Президента України, та управлінські рішення органів виконавчої влади.

Співробітниками Центру постійно аналізується та досліджується криміногенна ситуація в країні, готуються відповідні науково-практичні узагальнення позитивного досвіду боротьби з організованою злочинністю і корупцією, що надсилаються для використання працівникам правоохоронних органів.

З перших днів діяльності Центру видається періодичний дайджест “Інформаційний бюлетень”, який містить огляд стану боротьби з організованою злочинністю та найбільш резонансних її проявів в Україні й за кордоном, що розсилається до Апарату Ради національної безпеки і оборони України, центральних органів державної влади, правоохоронних органів та громадських організацій. З 2000 року засновано спеціалізований науково-практичний журнал “Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)”, в якому висвітлюються проблемні питання протидії корупції та організованій злочинності, “тінізації” економіки, правопорушенням у сфері інформаційних технологій в Україні і який постійно надсилається до центральних органів влади та правоохоронних органів для вироблення управлінських рішень і вдосконалення діяльності правоохоронних органів.

На сторінках журналу публікуються провідні вчені та практичні працівники правоохоронних органів, Апарату Ради національної безпеки і оборони України, Верховної Ради України, Секретаріату Президента України тощо.

Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)

Результати діяльності Центру є доступними для широких верств громадськості та популяризуються за допомогою інформаційних технологій на веб-сторінці, створеній силами фахівців МНДЦ.

Співробітники Міжвідомчого центру постійно беруть участь в роботі міжнародних та республіканських конференцій, симпозіумів, семінарів із зазначеної проблематики.

Міжвідомчий центр підтримує ділові стосунки з багатьма міністерствами і відомствами, навчальними закладами та науковими установами, з представництвами МВС України у Співдружності незалежних держав, посольствами України у Польщі, Угорщині, Румунії та Швейцарії. Встановлено тісне творче співробітництво з Консультативною радою з питань інформатизації при Верховній Раді України, Національною бібліотекою України ім. В.І. Вернадського тощо.

Діяльність Міжвідомчого НДЦ неодноразово висвітлювалась на сторінках газети “Закон і бізнес” та по телебаченню.

Практика роботи Міжвідомчого НДЦ підтвердила необхідність і доцільність його створення. Сьогодні Центр — єдина в Україні спеціалізована науково-дослідна установа, яка безпосередньо бере участь у розробці комплексу заходів, пов’язаних з реалізацією політики держави щодо боротьби з корупцією і організованою злочинністю.

З огляду на реальну загрозу поширення в Україні комп’ютерної злочинності в Міжвідомчому науково-дослідному центрі з проблем боротьби з організованою злочинністю створено відділ з вивчення проблем протидії злочинності у сфері інтелектуальної власності.

Указом Президента України “Про невідкладні додаткові заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю і корупцією” від 6 лютого 2003 року № 84 на Міжвідомчий НДЦ покладено завдання щодо здійснення моніторингу національного та зарубіжного законодавства, міжнародного досвіду та сучасних тенденцій ведення боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Вбачається, що зусилля Центру нині повинні бути спрямовані на висвітлення об’єктивної оцінки сучасного стану боротьби з організованою злочинністю і корупцією та на розробку пропозицій щодо критеріїв оцінки діяльності правоохоронних органів, які мають ґрунтуватися на реальних статистичних даних з урахуванням економічної та демографічної ситуації в країні і т. ін.

Свій п’ятнадцятий ювілей Міжвідомчий науково-дослідний центр зустрічає з певними здобутками та наявними перспективами у напрямі наукового забезпечення протидії організованій злочинності та корупції, подальшого удосконалення своєї діяльності в ім’я єдиної мети — служіння справі укріплення законності та розвитку незалежної України.